

• אפילו לאכילה?

1. רש"י ד"ה המסתפק

2. ספר אור זרוע חלק ב - הלכות ערב שבת סימן כח

המסתפק. הנוטל ממנו ואוכל חייב משום מכבה וכבוי ביום טוב לא אשתרי. ע"כ רש"י. רוצה לומר דמעשה דעולא ביום טוב הוי ואפי' הכי פריך משבת איו"ט דאסור כבוי ביום טוב כמו בשבת וכ"כ ובתוס' ריב"א זצ"ל דבשבת קאי ואלבא דר' יהודה דאמר משאצ"ל חייב עלי' דאילו ביום טוב כשמסתפק ממנו לאכילה אינו חייב דמכבה הוא לצורך אוכל נפש ואפי' לכתחיל' נראה שהי' מותר ביום טוב עכ"ל.

3. שער הציון סימן תקיד ס"ק טו

(טו) לבוש, ועיין באליה רבה שהביא בשם אגודה דאם לוקח שמן כדי לאכול מותר, דכיבוי זה לצורך אכל נפש הוא, אמנם כתב דמכמה פוסקים לא משמע הכי, עיין שם. ועיין בפירושו רבנו חננאל דמשמע גם כן לאסור, וצריך עיון למעשה:

4. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כב עמוד א

אמר ליה לאו אדעתא. כלומר שלא מרצונו עשה. והלכך אסור ליטול ביום טוב מן השמן שבנר אחר שהוא דולק ואפילו ליתן אותו בנר אחר. ואם נטלו יש לו להחזירו קודם שיכבה. וכן אסור ליטול הפתילה מן השמן. ויש אומרים שאם נטלה מפני שצריך להדליק במקום אחר מותר. ודוקא לצורך יום טוב והוא שאינו יכול ליטול כל הנר כמות שהוא דכל גורם כבוי כיון דלצורך יום טוב הוא עושה מותר. ומכל מקום ראוי להחמיר. ונחלקו הראשונים ז"ל אם מותר להוסיף פתילות בנר הדלוק מבלי תוספת שמן מפני שגורם כבוי לפתילה הנדלקת קודם זמנה.

מסתפק משמן שבנר

5. תוס' ד"ה ומהספק

6. רא"ש מסכת ביצה פרק ב סימן יז

כתבו התוס' הא דחשיב ליה מכבה היינו משום דכשממעט השמן ומרחיקו מפי הנר שהוא דולק מיד כהה אור הנר ואין דולק יפה כבתחילה והוה ליה מכבה. אין לפרש משם שממהר כביית הנר כשיכלה השמן דהיינו גרם כיבוי שנחלקו רבי יוסי וחכמים דתנן (שבת דף קכ א) עושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה. רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה. וקיימא לן כרבנן דגרם כיבוי מותר* ומיהו ההיא דשפופרת על פי הנר דאסור (שבת דף קט ב) דלמא אתי לאיסתפוקי מניה היינו על כרחך מפני שממהר כיבוי שאינו מכחיש מאור הנר כלל שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מן השפופרת מטפטף תמיד לאור הנר אף אם יסתפק מעט משמן שבתוך השפופרת אינו מכחיש מאור הנר. הלכך נראה לי טעמא דמסתפק מן הנר משום שממהר כיבוי. ואף רבנן דרבי יוסי מודו בהאי גרם כיבוי דחייב. דעד כאן לא פליגי התם אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתיגע שמה הדליקה. אבל הכא השמן והפתילה שתיהן גורמים את הדליקה והמעט מאחד מהן וממהר את הכיבוי חייב** והיינו טעמא דנותן שמן בנר משום דמאריך בהבערתו. דאילו לא נתן שמן בנר היה כבה כשיכלה השמן שבנר. ומה שהוא דולק מכאן ואילך הוי כאילו הוא הדליקו. וכן לענין כיבוי נמי ממהר הכיבוי על ידי שנסתפק מן הנר הוי כאילו כבה הוא. ואין ליטול פתילה דולקת מנר זה וליתן בנר אחר דמיד שסלקה מן הנר הוי ליה מכבה ומה הועיל אם חזר והדליק:

7. פני יהושע מסכת ביצה דף כב עמוד א

ונראה לי שמפרש ג"כ כפירוש התוס' דמאי שמכה אורו הוי כיבוי גמור דאי לפירוש הרא"ש שכתב דממהר כיבוי לא מסתבר שיהא בזה חיוב חטאת גמור כיון שלא נעשה כיבוי השתא כלל אלא לאחר זמן וממילא,

8. יש מח' אחרונים גם לשיטת תוס' וגם לשיטת הרא"ש אם האיסור הוא דרבנן או דאורייתא

9. קובץ שעורים ביצה אות נה

ולפירוש הרא"ש, אם יסתפק מהשמן בשבת קודם הלילה והכיבוי יהא בלילה פטור, ולפירוש תוס' חייב, דהכיבוי הוא לאלתר שמתמעט אורו.

10. שפת אמת מסכת ביצה דף כב עמוד א

מיהו מסופק אני לדעת הרא"ש אם השמן הרבה בנר שאפי' אחר הסיפוק הזה יהי' דולק עד ליל מוצ"ש ויו"ט מה דינו דלפי טעמו משום דמעשה זו חשיב כיבוי ליתסר אפי' בכה"ג כיון דעכשיו בשעה שמסתפק הוא שבת ויו"ט הוי כמכבה בשבת ויו"ט וכן משמעות הגמ' דלא חילקו בין אם השמן הרבה בנר או לא

11. חידושי הריטב"א מסכת ביצה דף כב עמוד א

[גירסת הרב אלפסי ז"ל והרמב"ם ז"ל אמר רב יהודה קינסא שרי. ופירשו הם ז"ל אבוקה שהיא עשויה מחתיכות קטנים של עצים ואחז במקצתן האור מותר ליטול מאותן עצים שלא אחז בהן האור, ולא דמי למסתפק משמן שבנר שאסור, דהתם כל השמן גוף אחד ודבר אחד אבל הכא כל חד וחד קאי באנפי נפשיה, וכיון שכן הוא הדין אם היו בנר חתיכות קטנות של חלב דמותו ליטול אחת מהן, ועוד אמר הרמב"ן דלפי זה אבוקה גדולה או קטנה של שעוה שקורין ברנדון שהיא דולקת שמוותר לחתוך ממנה כדי שלא תדלק כולה, לפי שהשעוה כל דבר ודבר הוא לעצמו ואף על פי שנעשה מן הכל אבוקה אחת ולא דמי לשמן, וכן נהגו במקצת מקומות באבוקה שהדליקו בבית הכנסת ליל שבת תורה], וכתב הריטב"א דאינו נכון לפי שכל האבוקה גוף אחד, ועוד שהרב אלפסי ז"ל לא התיר בקינסא אלא מאותם עצים שלא אחז בהם האור, אבל אם אחז בהן האור אינו יכול ליטול ואפילו לחתוך מהן אסור.

12. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף כב עמוד א

וכן אסור להסתפק מן השמן ואם עשה כן חייב משום מכבה ואם בא לרבות בפטילות אם לצורך אורה מותר בלא ספק שאין זה אלא צורך וכמרה עצים במדורה ואם לקרב את כבוי נראה שהוא אסור:

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיד

סעיף ב : להטות הנר כדי להרחיק השמן מן הפתילה חשיב כבוי ואסור; וכן אסור ליקח פתילה מנר הדלוק אפילו ליתנה בנר אחר שהרי כשמוציאה מיד הוא מכבה אותה. הגה: ומותר להוסיף פתילות לנר דולק כדי שיבעיר הרבה ויכבה במהרה (ר"ן פ' אין צדין).
סעיף ג: נר של שיעור שרוצה להדליקו ב"ט וחס עליו שלא ישרף כולו, יכול ליתן סביבו קודם שידליקנו דבר המונע מלישרף, בענין שיכבה כשיגיע שם. הגה: ויש מתירין לחתוך נר של שיעור באור, דהיינו שמדליקים גם למטה כדי לקצרה, וכן נוהגין; אבל ע"י סכין, אסור, (הגהות מיימוני פ"ז והגהות אשירי ומרדכי ותוספות פ"ק דביצה). ומותר להעמיד נר במקום שהרוח שולט, כדי שיכבה; אבל אסור להעמידו שם, אם כבר הרוח מנשב (מהר"ל).

14. ביאור הלכה סימן תקיד סעיף ב

* מיד הוא מכבה - עיין מ"ב במש"כ אם אינו יכול לאחוז בפתילה וכו' הוא מהט"ז ויש שרוצים להורות מזה קולא בלאמפי"ן שלנו בעת הדלקה לעשות ביום טוב כמו בחול שדרך הוא להוציא הפתילה ולהדליקה ואח"כ להמשיך הפתילה לתוכה ע"י השרוי"ף הנעשה לזה ולהעמיד הזכוכית עליה ואח"כ מוציאה לחוץ וטעמם דאף שבעת המשכת הפתילה לתוכה מקטין האור והוא בכלל מכבה כיון שהוא לתועלת שעי"ז יוכל אח"כ להגדיל האור אבל באמת אינו כן כי הוא ממש דמי להדין שמובא בפנים ומה שאמרו שהוא לתועלת הלא אפשר לצמצם בתחלה להכניס לתוך המאשינקע את האור ולהדליק שם הפתילה ולא להוציא הפתילה לחוץ להדליקה ואח"כ להורידה ולהמשיכה למטה שזהו בכלל מכבה וכן נהגתי בעצמי ועיין שבת קל"ד דקמשני הגמרא התם לא אפשר הכא אפשר:
* ויכבה במהרה - עיין בא"ר ונהר שלום שמפקפקין על הרמ"א במה שהוסיף כדי שיבעיר הרבה ויכבה במהרה בזה לא נמצא בר"ן ובעבודת הקודש להרשב"א מבואר לאיסור אם מכויין בשביל לכבות ואינו מותר אלא אם מכויין שיאיר הרבה אף דממילא יכבה מהרה וכן הביא הא"ר בשם ספר המנהיג וכן הוכיחו מלשון הר"ן גופא דמיירי כשמכויין בשביל להאיר וכן מצאתי במאירי שאם מכויין למהר כיבויה אסור אלא דנראה דתליז זה במחלוקת התוס' והרא"ש דלהתוס' והיינו היש מתירין דלקמן בס"ג דמתירין להדליק נר שיעור הדלוק באמצע אף שמכויין כדי לקצרה ולמהר כיבויה ה"ה בזה אבל להרא"ש דאוסר שם ה"ה כאן וכן מוכח מא"ר וביאור הגר"א שדין זה הוא ע"פ היש מתירין דלקמן והנה נתבאר לקמן במ"ב דיש לחוש שם לדעת הרא"ש וא"כ גם כאן יש לחוש לאסור אם מכויין שיכבה ובפרט שהרבה ראשונים כתבו בפירוש לאיסור בזה כשמכויין לכבות וכו"ל. ודע עוד דהט"ז שהוציא מדין זה דמותו להטות מעט נר הדולק כדי שיתך השעור ויחזירנו למעלה וכן יעשה כמה פעמים עד שיכלה וישרף במהרה ולמד זה מרבו פתילות דמתיר הרמ"א ולפמ"ש"כ כאן שמכויין כדי שיכלה במהרה גם שם אסור כנ"ל וגם ראיתי בא"ר ונה"ש וחדם משה ומא"מ שדחו דבריו עיין שם והם הבינו בדבריו דכשמה הנר מתיך מהשעור טיפות לארץ וזה בודאי אסור להרא"ש דממעט השעור ומכבה הוא והמא"מ מצדד לאסור אף לדעת התוס' דמקודם מכה אורו ע"י ההטיה והתכה לארץ אלא שאח"כ מבעיר יותר אכן אף אם נפרש דבריו באופן שאינו מתיך לארץ ורק שע"י ההטיה והתכה עולה השלהבת וישרף מהר (וכמו שנמצא במא"מ בשם יש מפרשים) ג"כ אסור כיון שמכויין בזה שתכלה מהר וכו"ל:

15. פסקי תשובות אורח חיים סימן תקיד

ויש המסתפקים, באופן שאף אחרי שלוקח שמן מהנר עדיין ידלוק עד מוצאי יום טוב אם יהיה אסור להרא"ש, כיון שאינו גורם למהר את הכיבוי ביום טוב, וכן לשיטת התוס' יש להסתפק אם יש בנר הרבה שמן, כך שאם נוטל מעט שמן אין הדבר מורגש כלל, ואינו מחליש את האש (וכן בפטילות צפות שבזמננו שאף אם יש בנר מעט שמן, כשנוטל ממנו שמן אין מורגש הבדל בעוצמת האש) אם יש לאסור, והדעת נוטה להחמיר, ולא חילקו בין אם יש הרבה שמן או מעט שמן, וכיון שנראה ככיבוי אסרו הדבר.
ומכאן נלמד לאסור לסגור ברזי מיכל הגז הראשיים, אף שנמצאים בריחוק רב מלהבת הגז הדולקת בבית, וכיבוי הלהבה נעשית לאחר דקות ארוכות מאז סגירת הברזים הראשיים, מ"מ כיון שעפ"י רוב מיד עם סגירת הברזים הראשיים נתכהה ונחלשת האש בכיריים הרי זה ככיבוי ממש, ואף אם אינו נחלשת האש אלא לאחר זמן, מ"מ לשיטת הרא"ש אסור הדבר וכבר כתב המ"ב (סקכ"ג, בשם אחרונים) שנכון להחמיר כשיטתו.

16. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צג

ובדבר להקטין אש הגעז ביום טוב אם עדיף ממכבה לגמרי, אינו רואה בזה טעם שיהיה עדיף דבהקטנה הוא ג"כ מכבה כמו מכבה לגמרי ויש אצלי חדוש גדול ואיני רוצה לכתוב זה בכתב.